

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN YORUMU

Interpretation of Testamentary Dispositions

Şamil DEMİR*

ÖZET

Kişinin ölümünden sonra arzularını yerine getirmek, yakınlarının yerine getirmeyi isteyeceği bir iş olarak düşünülebilir. Ölüme bağlı tasarrufların nasıl yorumlanacağı konusunda uyuşmazlık çıkmış ve mahkemeye taşınmışsa artık miras bırakanın son arzularının değil, geride kalanların menfaat yarışının ön plana çıktığı görülür. Hâkim oldukça etkileyici ve akıl çelici deliller arasında tarafsızlığını yitirmeden miras bırakanın son arzularının temsilcisi olarak hareket etmeye ve çatışan menfaatler arasında hukuka uygun bir denge kurmaya çalışır.

Her ne kadar ölüme bağlı tasarrufların yorumuna ilişkin prensipler borçlar hukukundan kaynaklansa da Miras hukukunun kendine has özellikleri farklı değerlendirmeler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Hukukumuzda yoruma dair kuralların sınırlı olması yorum yapanlara serbesti sağladığı orandan onları zorlu bir faaliyetle baş başa bırakmıştır. Çünkü yorum türleri arasındaki farklar oldukça siliktir.

Hâkim, önüne gelen olayların özelliklerine göre gerektiğinde mirasbırakanın açık iradesini, yasal karineleri, gerektiğinde farazi iradesini, ya da sözleşme yapan tarafın güvenini esas alarak uyuşmazlığa son vermeye çalışacaktır. Hâkimin yorum yapabilmesi için davanın tarafları ve ileri sürdükleri delillere olduğu kadar mirasbırakanın karakterine ve yaşam tarzına da vakıf olması gerekir. Ancak bu şekilde mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruftaki beyanlarının ardında yatan iradesi anlaşılabilir, beyanlarına anlam verilebilir ve ortaya çıkan boşluklar doldurulabilir. Bu bakımdan miras bırakanın son arzusunun gerçekleşmesi, hâkimin ölüme bağlı tasarrufun yorumu sırasında harcayacağı mesai ve göstereceği gayretin derecesine bağlıdır.

Anahtar kelimeler: Ölüme bağlı tasarruf, vasiyetname, miras sözleşmesi, yorum prensipleri, mirasbırakanın son arzusu.

ABSTRACT

It is possible to think that realizing the wishes of a person after his/her death is a job that his/her relatives would want to do. If there has been a conflict regarding the interpretation

* Avukat, Ankara Barosu Üyesi, Çankaya Üniversitesi SBE Özel Hukuk Doktora Programı öğrencisi, samil@samildemir.av.tr

of testamentary dispositions and it has been brought to trial, it is seen that the interest race of the remaining persons comes into prominence and not the dying wish of those who legate. Without losing his impartiality, the judge tries to establish a justifiable equilibrium between the conflicted interests among very impressive and enticing proofs by trying to act as the representative of the persons who legate.

Although the principles regarding the interpretation of testamentary dispositions take their source from the Obligations Law, the specific characteristics of the Law of Inheritance have necessitated making different evaluations. The fact that the principles concerning interpretation are limited provides freedom to interpreters but it also leaves them with a difficult activity. Because the differences between interpretation types are very indistinct.

According to the characteristics of the experienced events, the judge would try to end the conflict by considering the open will of the legator when necessary, the legal presumptions, his/her fictitious will when necessary or the trust of the contracting party. For the judge being able to make legal interpretation, he/she should be acquainted with the character and life style of the legator as much as the parties of the case and the proofs they adduce. It is only how the will of the legator lying behind his/her declarations in testamentary dispositions could be understood, his/her declarations could be construed and the gaps which show up could be filled. In this regard, the realization of the dying wish of the person who legates depends on how much the judge would work and how much it would make efforts during the interpretation of the testamentary disposition.

Keywords: Testamentary dispositions, testamenti, inheritance contract, principles regarding the interpretation, last requests of legator.

GİRİŞ

Ölüme bağlı tasarrufların ifade bulduğu metin çoğunlukla yeterince açık değildir. Tasarrufta bulunanın metinde kullandığı bazı ifadelerin ne anlama geldiği net olmadığından, hukuken nasıl değerlendirilmesi gerektiği sorun oluşturabilir. Bu nedenle ölüme bağlı tasarruflardaki ifadelerin yorum yoluyla açıklığa kavuşturulması önem arz eder¹.

Hukuki işlemin yorumu, işlemin içeriğini belirlemek ve işlemi meydana getiren iradenin ne anlama geldiğinin araştırılmak için yapılan mantıksal bir faaliyettir. Konu, ölüme bağlı tasarrufların yorumu olduğunda belli bir yorum kuralının

¹ İnan, Ali Naim/Ertaş, Şeref/Albaş, Hakan: Miras Hukuku 8. B., İzmir 2012, s. 265; Öztan, Bilge: Miras Hukuku Tablolar ve Örneklerle, 5. B., Ankara 2012, s. 204; Şener, Esat: Miras Hukuku, Ankara 1977, s. 397-398; Ergüne, Mehmet Serkan: Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul 2011, s. 1 vd.

benimsenerek esas alınması imkânı yoktur. Buna her şeyden önce vasiyetnamenin tek taraflı, miras sözleşmesinin ise çok taraflı olma niteliği engel olacaktır². Diğer yandan kişinin iradesinin yorumunda, o kişiye özgü duygusal ve sübjektif tercihlerin ön plana çıkması ve bunların anlaşılmaya çalışılması yorum yapılırken belirli bir kurala bağlanmayı engellemektedir. Çeşitli hukuk sistemlerinin yorum için belirli kurallar benimsemesi de uygulayıcıları bu kurallarla bağlı kalarak, kurallarla sınırlı yorum yapmak zorunda bırakmıştır³. Yine, bir ölüme bağlı tasarrufun sonuç doğurduğu zaman ile mirasbırakanın o tasarrufa ilişkin iradesini beyan ettiği zaman arasında uzun bir süre geçmiş olması, mirasbırakanın isteklerini açıklarken özenli davranmaması, yorumu zorlaştıran bir faktörlerdendir⁴.

Alman Medeni Kanunu (BGB) ve Fransız MK'ndan farklı olarak, İsviçre ve Türk MK'nda yorum prensiplerine pek az yer verilmiş ve bu suretle hâkime geniş bir takdir hakkı tanınmıştır. Türkiye'de kanun koyucu, bir yandan hâkime yol gösterirken diğer yandan onun vereceği kararı kısıtlayan ayrıntılı bir düzenleme yapma yoluna gitmemiştir. Türk hukukunda MK'da, doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında bazı temel yorum kuralları kabul görmüştür. Fakat yorum kurallarının azlığı bir yandan yorum yapmak zorunda olan hukukçulara belirli ölçüde serbesti tanırken, diğer yandan onları zorlamakta ve oldukça fazla zaman harcamalarına neden olmaktadır⁵.

Ölüme bağlı tasarrufların yorumu konusu incelenirken, uygulanabilecek yorum prensiplerindeki farklılıklar nedeniyle vasiyetnamenin yorumu ile miras sözleşmesinin yorumunu ayrı ayrı ele almak gerekir⁶. Bu nedenle çalışmada yorumun amacı, önemi ve yorum prensipleri incelendikten sonra,

² İnan/Ertas/Albaş, s. 266. Gönensay, Samim/Birsen, Kemaleddin: Miras Hukuku 2. B., İstanbul 1963, s. 179-180; Kocayusufpaşaoğlu, Necip: Miras Hukuku, 3. B., İstanbul 1987, s. 327; İnan/Ertas/Albaş, s. 272; Dural, Mustafa/Öz, Turgut; Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, 5. B., İstanbul 2011, s. 217; Ayan, Mehmet: Miras Hukuku, 3. B., Konya 2005, s. 116, Antalya, O. Gökhan: Miras Hukuku, İstanbul 2003, s. 190; Baygın, Cem: "Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum", EÜHFCD, C. IV. S.1-2, 2000, s. 567; Aksoy-Dursun, Sanem: "Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Dair Bazı Düşünceler" ÜHFMC. C. LXVI, S. 2, 2008, s. 311.

³ Escher, A.: Medeni Kanun Şerhi, (Çeviren: Sabri Şakir Ansay) Ankara 1949, s. 88; İnan/Ertas/Albaş, s. 266.

⁴ Gönensay/Birsen, s. 172; Kocayusufpaşaoğlu, s. 321; İnan/Ertas/Albaş, s. 266; Oğuzman, s. 170; Aksoy-Dursun, s. 311.

⁵ Escher, s. 88; Gönensay/Birsen, s. 172; İnan/Ertas/Albaş, s. 266; İmre, Zahit/Erman, Hasan.: Miras Hukuku, 8. B., İstanbul 2011, s. 107; Oğuzman, s. 170; Ayiter, Nuşin/Kılıçoğlu Ahmet: Miras Hukuku, 3. B., Ankara 1993, s. 150; Aybay, Aydın: Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 2000, s. 58-59; Şener, s. 398-399; Baygın, s. 569; Ergüne, s. 42-43, 57.

⁶ Kocayusufpaşaoğlu, s. 321, İnan/Ertas/Albaş, s. 266-267; Kılıçoğlu, Ahmet M.: Miras Hukuku 4. B., Ankara 2012, s. 184; Gençcan, Ömer Uğur: Miras Hukuku, Ankara 2008, s. 288; Aybay, s. 59; Baygın, s. 570.

vasiyetnamenin ve miras sözleşmesinin yorumunda uygulanabilecek yorum kuralları ve prensipler ayrı ayrı ele alınacaktır.

I. YORUMUN AMACI, ÖNEMİ ve YORUM PRENSİPLERİ

Ölüme bağlı tasarruftaki beyanların ne anlama geldiğinin hâkim tarafından araştırılarak tespit edilmesine yorum⁷, bu amaçla açılan davaya ise “yorum davası” denir⁸. Yorum davası, ölüme bağlı tasarrufun lehtarının belirlenmesi için açılmışsa tespit, edayı isteme hakkının kimde olduğu konusunda tereddüt yoksa eda davası niteliğindedir⁹.

Hâkimin yorum yapabilmesi için öncelikle içeriğinde mirasbırakanın iradesinin ortaya konduğu bir ölüme bağlı tasarrufun olması gerekir. Mirasbırakanın bir irade beyanı yoksa ya da beyan, içeriği nedeniyle veya kanuni şekle aykırı olması nedeniyle hükümsüzse, yorum yapılmasına da gerek yoktur. Miras bırakanın gerçek iradesin yorum yoluyla araştırılmasına girişilmeden önce yapılan işlemin niteliğinin -gerektiğinde yorum yoluyla- tespiti gerekir. Bu her yorumda geçerli bir şarttır¹⁰.

A. Yorumun Amacı

Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufundaki iradesi açık ve anlaşılır olmayabilir yahut kullandığı kelimeler farklı anlamlara gelebilir. Ek olarak metin, tek başına mirasbırakanın amacını anlaşılması için yeterli olmayabilir. Kullanılan ifadeler kadar mirasbırakanın yaşadığı yer, zaman, aldığı eğitim beyanın anlaşılmasını kolaylaştırabileceği gibi zorlaştırabilir. Özellikle hukuki yardım alınmadan hazırlanan metinler, yanlış anlamda kullanılan terimler, mirasbırakanın sonradan meydana gelebilecek gelişmeleri tahmin edememiş olmasından kaynaklanan durumlar, ölüme bağlı tasarruftan menfaati olanların uyuşmazlığa düşmesine neden olabilir. Bu gibi durumlarda ölüme bağlı tasarrufun yorumu gerekir. Yorumun amacı mirasbırakanın iradesinin ve ölüme bağlı tasarrufla meydana gelmesini amaçladığı durumun yorum prensipleri ve kanuni

⁷ Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. B., Ankara 2012, s. 147.

⁸ "Vasiyetin yerine getirilmesi için tenfiz memuru atanmıştır. Vasiyet açılmış **yorum davasıyla vasiyetname yorumlanmıştır**, bu karar kesinleşmiştir." (Yarg. 2. HD. 19.04.1999 3729/3762, SİMP, erişim tarihi: 06.12.2012).

⁹ "Dava dilekçesinde yer alan açıklamalara göre; talep, vasiyet alacaklısının vasiyetnamenin yorumlanması suretiyle belirlenmesine ilişkin olup Türk Medeni Kanunu'nun 504/2 maddesine dayanmaktadır. Vasiyetnamenin yorumuna ilişkin hükümler çerçevesinde delillerin toplanıp değerlendirilerek sonucuna göre vasiyet alacaklısının ya da vasiyet lehtarının belirlenmesi gerekirken, edayı isteme hakkının kime ait olduğu bilinmeden, davacının eda davası açacakken tespit davası açması gerekçesiyle isteğin reddi doğru görülmüştür." (Yarg. 2. HD. 06.04.2009, 52/6513, SİMP, erişim tarihi: 06.12.2012).

¹⁰ Escher, s. 89; Ayan, s. 115; Antalya, s. 187; Aybay, s. 59.

düzenlemeler doğrultusunda açıklığa kavuşturulması ve mirasbırakanın tasarrufundaki beyanların, gerçek iradesine uygunluğunun tespit edilmesidir¹¹.

B. Yorumun Önemi

Ölüme bağlı tasarruflarda ortaya konulan iradenin anlamı yorum yoluyla tespit edilir¹². Ölüme bağlı tasarrufun metninde geçen ifadelerin iyi düşünülmeden, genellikle duygusal bir ruh haliyle kaleme alınması nedeniyle anlaşılmasından zorluklar yaşanabileceğinden ve mirasbırakanın da iradesini yeniden açıklama olanağı kalmadığından, yapılacak yorum ölüme bağlı tasarrufun sonuç doğurması bakımından çok önemlidir¹³. Bunun yanında, ölüme bağlı tasarrufun kaleme alındığı tarihle sonuç doğuracağı tarih arasında ilişkilerde ve koşullarda meydana gelen değişiklikler yorumun önemini artırır. Yaşanan bu tereddütler, taraflar arasında uyumsuzluğa yol açtığına, hâkimin tasarrufun gerçek anlamını ortaya çıkarmak için yorum yapması gerekir¹⁴.

C. Yorum Prensipleri

Ölüme bağlı tasarrufların yorumunda, miras bırakanın istekleri ile beyanının birbirine uygunluğunun tespitine çalışılırken, uzun bir süreçte ortaya çıkan üç yorum prensibinden yararlanılır. Bunlar, irade, beyan ve güven (itimat) prensipleridir¹⁵.

1. İrade Prensipleri

İrade prensibine (*irade teorisi - Willenstheorie*) göre, bir ölüme bağlı tasarrufta, mirasbırakanın içinden geçen irade ve irade beyanına verdiği anlam ve esastır. Kişinin iradesi ile onun dışı vurulmuş hali olan beyan arasında bir uyumsuzluk varsa beyanının dayanağını teşkil eden irade esas alınır. Kişinin iç iradesini temel alan irade prensibi sübjektif bir prensiptir ve bu prensibe göre yapılacak yorum sırasında, ölüme bağlı tasarrufa başkalarının ne anlam verdiği araştırılmaz¹⁶. İrade prensibine göre beyan, ancak iradeye uygunsuzsa mevcut ve geçerli kabul

¹¹ Escher, s. 89; İnan/Ertas/Albaş, s. 265; Eren, s. 147; İmre/Erman, s. 106; Kılıçoğlu, s. 183; Ayan, s. 115; Antalya, s. 186; Zevkliler, Aydın/Ertas, Şeref/Havutçu, Ayşe/Gürpınar, Damla: Medeni Hukuk, 7. B., Ankara 2012, s. 441; Baygın, s. 567; Ergüne, s. 33.

¹² Oğuzman, M. Kemal: Miras Hukuku, 6. B., İstanbul 1995, s. 170.

¹³ Serozan Rona/Engin, İlky Baki; Miras Hukuku 3. B., Ankara 2012, s. 334-335; İmre/Erman, s. 106; Baygın, s. 567-568.

¹⁴ Kocayusufoğlu, s. 321; İnan/Ertas/Albaş, s. 266; Oğuzman, s. 170; Serozan/Engin, s. 335; Baygın, s. 568-569; Baygın, s. 567.

¹⁵ İnan/Ertas/Albaş, s. 265; Eren, s. 148-149.

¹⁶ Gönensay/Birsen, s. 173; Eren, s. 149; Kılıçoğlu s. 183; Serozan/Engin, s. 335; Baygın, s. 570; Aksoy-Dursun, s. 319 vd; Ergüne, s. 5; Antalya, s. 187.

edilebilir¹⁷. Ölüme bağlı tasarrufta mirasbırakanın yorumda esas alınacak iradesi, tasarrufun yapıldığı zamandaki açık veya farazi iradesidir. Fakat mirasbırakanın iradesinde tasarrufundan sonra meydana gelebilecek değişiklikler de yorum sırasında dikkate alınabilir. İrade prensibi, muhatabın her zaman beyan sahibinin iç iradesini bilmesinin mümkün olmadığı, sadece beyan sahibinin iradesini dikkate aldığı, buna karşılık muhatabın beyandan çıkarabileceklerini dikkate almadığı, sonuç olarak hukuki güvenliği ve istikrarı göz ardı ettiği ve fazlaca bireyci olduğu gibi gerekçelerle eleştirilmektedir¹⁸.

2. Beyan Prensibi

Yorum prensipleri içinde en eskisi olan beyan prensibine (*beyan teorisi - Erklarungstheorie*) göre, bir ölüme bağlı tasarrufta mirasbırakanın irade beyanına, muhatabın verdiği anlam esastır¹⁹. Beyan prensibinde, irade prensibinin aksine irade ile beyan arasında bir uyumsuzluk varsa kişinin beyanından anlaşılanlar tercih edilmelidir. Beyan prensibi, müşterek hukuk döneminde baskın olan irade prensibine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Her ne kadar ekonomik ve sosyal hayatın devamlılığı açısından beyan prensibine göre yorum yapılması gerektiği savunulsa da borçlar hukukunun gerçek iradeyi esas alması ve beyan prensibini benimsememesi nedeniyle bu prensip miras hukukunda kabul görmemiştir²⁰.

3. Güven (İtimat) Prensibi

Güven prensibi (*güven teorisi - Vertrauensstheorie - principe de la confiance*), irade ve beyan prensiplerini bağdaştırması ve adil bir çıkar dengesi gözetmesi nedeniyle Türk ve İsviçre hukukunda benimsenen yorum prensibidir²¹. Hukuki işlemlerde irade beyanının anlamı genellikle MK. m. 2'den temel alan güven prensibine göre tespit edilir²². Güven prensibine göre, bir ölüme bağlı tasarrufta, mirasbırakanın irade beyanına, beyanın sahibi ya da muhatabın yüklediği anlam değil, hayat şartları, teamüller, toplumda o dönemde konuşulan dil ve hayat tecrübesine göre, objektif iyiniyetli üçüncü bir kişinin verebileceği anlam esas alınır²³. Son zamanlarda güven prensibine yöneltilen eleştiriler nedeniyle bu prensibin daha gelişmiş bir hali olarak kabul edilen "*yeni güven prensibi*" güven

¹⁷ Ergüne, s. 5-6.

¹⁸ Eren, s. 149-150; Serozan/Engin, s. 341; Ergüne, s. 6, 72 vd.

¹⁹ Eren, s. 150; Kılıçoğlu s. 183; Baygın, s. 570.

²⁰ Gönensay/Birsen, s. 173; İnan/Ertas/Albaş, s. 265; Eren, s. 150, 152; Ergüne, s. 6, 8.

²¹ Gönensay/Birsen, s. 173; İnan/Ertas/Albaş, s. 265; Eren, s. 152; Baygın, s. 570; Ergüne, s. 8.

²² Oğuzman, s. 170; Ergüne, s. 8-11.

²³ Gönensay/Birsen, s. 173; İnan/Ertas/Albaş, s. 265-266; Eren, s. 153; Kılıçoğlu s. 183; Serozan/Engin, s. 335; Ergüne, s. 8-9.

prensibinin yerine kabul görmüştür. Yeni güven prensibine göre, yorum sırasında muhatabın irade beyanına dürüstlük kurallarına göre vermesi gereken anlam esas alınmalıdır²⁴.

II. VASIYETNAMENİN YORUMU

A. Vasiyetnamenin Yorumlanmasında İrade Prensibi

Mirasbırakan vasiyeti yaparken ortaya koymak istediği iradeyi net olarak açıklayamamış, iradesine uygun düşen kelimeleri veya doğru hukuki terimleri kullanmamış olabilir. Vasiyetnamede geçen ama net olmayan ifadeler yorum yoluyla açıklığa kavuşturulabilir. Bu bakımdan vasiyetnamenin yorumu, mirasbırakanın yapmak istediği tasarrufun kapsam ve mahiyetini tespit faaliyetidir²⁵.

Miras hukukunun genel yapısı, borçlar hukukundan farklı değerlendirmeler yapılmasını zorunlu kılar. Bu doğrultuda vasiyetnamenin yorumlanmasında borçlar hukukundaki *güven prensibinin* aksine büyük oranda *irade prensibi* hâkimdir. Vasiyetnamenin irade prensibine göre yorumunda, esas olarak metinden mirasbırakan dışındakilerin ne anladığı değil, mirasbırakanın metinde açıkladığı iradesiyle ifade etmek istedikleri önem kazanır. Bu nedenle gerçek iradeyi, yani murisin "son arzusunu" araştırmak üzere sübjektif nitelikte bir yorum yapılması gerekir. Hal böyle olunca, mirasbırakanın iradesinin üstün tutulması karşısında ailenin korunması anlayışı ve işlem güvenliği kavramı önemini yitirir. Vasiyetname, tek taraflı ve her zaman dönülebilen bir ölüme bağlı tasarruf olduğundan, bireylerin vasiyetname metninde geçen beyanlara olan güvenini korumak gibi bir ihtiyaç doğmaz. Hâkim kendini mirasçılarının değil, mirasbırakanın yerine koyarak yorum yapmalıdır. Bununla birlikte, yorum, ancak vasiyetnamede geçen bir irade beyanı için yapılabilir. Vasiyetnamede hiç geçmeyen ve herhangi bir dayanağı olmayan konular yorum yoluyla vasiyete dâhil edilemez²⁶. Fakat vasiyetnamede, bir iradeye dayanak olabilecek hususların açık ve net bir şekilde ifade bulmaması halinde, anlamının tespit edilebilmesi için vasiyetname dışındaki olgulara başvurularak tamamlayıcı yorum yoluna gidilebilir²⁷.

²⁴ Eren, s. 153 vd.; İnan/Ertas/Albaş, s. 266.

²⁵ Kocayusufoğlu s. 321; Öztan, s. 204.

²⁶ "Keza vurgulamak gerekir ki, normal olarak yorum ancak vasiyetçinin beyanında yazılı arzusunu bir dereceye kadar sızdırmaktır. Fakat beyanda hiç bir dayanağı yok iken onu tamamlamak değildir." (YHGK 21.11.1990, 2-346/586, SİMP, erişim tarihi: 06.12.2012).

²⁷ Gönensay/Birsen, s. 173-175; Kocayusufoğlu, s. 322-323; İnan/Ertas/Albaş, s. 267; İmre/Erman, s. 108-109; Oğuzman, s. 170-171; Serozan/Engin, s. 340-341; Öztan s. 204-205; Kılıçoğlu, s. 184-185;

Diğer yandan doktrinde, her ne kadar vasiyetnamelerin yorumunda irade prensibi esas olsa da, ölüme bağlı tasarrufla bazı mirasçılarının mirasçılık hakları olumsuz yönde etkilendiğinden, yasal mirasçılarının durumunun açıklığa kavuşturulabilmesi için, beyan prensibinin de esas alınabileceği savunulmaktadır²⁸. Fakat gerek İsviçre Federal Mahkemesi gerekse Yargıtay, mirasbırakanın son arzusunun araştırılması gerekliliğini vurgulayarak irade prensipini benimsemektedir²⁹.

B. Vasiyetnamenin Yorumunda İleri Sürülen Görüşler

Alman MK'nun aksine, Türk ve İsviçre hukukunda yorum kuralları ayrıntılı bir şekilde düzenlenmemiştir. Bu nedenle Türk hukukunda yorum konusundaki boşluk doktrindeki görüşler ve yargı kararlarıyla doldurulmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da Türk hukukçusu yorum konusunda daha fazla serbestiye sahiptir³⁰.

Vasiyetnamelerin yorumu konusundaki görüşler çok çeşitli ve tartışmalıdır³¹. Fakat en göze çarpanı, *açıklayıcı* ve *tamamlayıcı* yorum ayrımıdır. Açıklayıcı yorumda mirasbırakanın gerçek iradesine ulaşılmaya çalışılırken; -dönüştürücü nitelikteki- tamamlayıcı (varsayımsal) yorumda mirasbırakanın meydana gelen gelişmeleri önceden kestirebilseydi ne isteyeceğine dair farazi iradesi araştırılır. Bu ayrıma rağmen gerçek ve farazi iradenin nerede başlayıp nerede sona erdiğinin tespiti hiç de kolay değildir³².

Dural/Öz, s. 213-214; Hatemi, Hüseyin: Miras Hukuku, 4. B., İstanbul 2004, s. 109; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 150, Gençan, s. 288; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Gürpınar, s. 441; Baygın, s. 570; Ergüne, s. 17-18.

²⁸ İnan/Ertaş/Albaş, s. 267.

²⁹ "...ölüme bağlı tasarruflarda da **tasarrufu yapan tarafından açıklanan irade** ile bu tasarrufların metninin saptanması gerçek anlamının vasiyetçinin son arzusuna uygun biçimde belirlenmesi ve açıklığa kavuşturulması büyük önem taşımaktadır. **...vasiyetçinin son arzusuna uygun gerçek iradesinin belirlenmesi ve hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir.** O nedenle yukarıda açıklanan biçimde araştırma ve inceleme yapılmadan verilen karar Usul ve Yasa'ya uygun olmadığından direnme kararı bozulmalıdır." (YHGK. 21.11.1990, 2-346/586, SİMP, erişim tarihi: 06.12.2012). **"Vasiyetname yorumlanırken murisin gerçek iradesinin açığa çıkarılmasına gayret gösterilmelidir. Yorum yapılırken mümkün oldukça muris arzularının ayakta kalmasına dikkat edilmelidir.** Muris 21.9.1993 tarihli vasiyeti ile Gemlik Kuran Kursuna, eşine, İnegöl kuran kursuna muayyen mal vasiyetinde bulunmuştur. Vasiyetçi (gayesinin) amacının söz konusu kurslardan istifade edilenlere destek sağlamak olduğu açıktır. Gayenin oluşmasında sorumlu kamu kuruluşunun kimliği önem taşımaz. O halde yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde olaya yaklaşmak bu gayenin gerçekleşmesi için tahsisin bir vakıf kurmaya elverişli olmadığı anlaşılrsa dahi mükellefiyet biçiminde kabulü ile **murisin gayesini ve son arzularını ayakta tutmak gerekirken olaya uygun düşmeyen düşüncelerle de vasiyetnamenin iptali doğru bulunmamıştır**" (Yarg. 2. HD. 10.05.2001, 5921/7312, SİMP, erişim tarihi: 06.12.2012).

³⁰ İmre/Erman, s. 107-108; Dural/Öz, s. 214; Ayan, s. 115-116; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 150.

³¹ Öztan, s. 205 vd.

³² Serozan/Engin, s. 336; Baygın, s. 568.

1. Açıklayıcı Yorum (Vasiyetname Metnine Bağlılık)

Açıklayıcı yorum (*erlauternde Auslegung*), mirasbırakanın iradesiyle neyi ifade etmek istediğini sözcük, ifade ve tabirleri dikkate alarak hukuken tespit etmek için yapılan yorumdur. Bu yorum türü açıklık-seçiklik prensibini ve ima prensibini kapsar³³. Ölümüne bağlı tasarruflarda kural olarak açıklayıcı yorum yapılır³⁴.

a. Açıklık-Seçiklik Prensibi

Açıklık-seçiklik prensibi, “sarhat kuralı” ve “sarih beyan kuralı” olarak da ifade edilmektedir. Açıklık-seçiklik prensibine (*Eindeutigkeitsprinzip*) göre, mirasbırakanın vasiyetnamede kullandığı ifadeler açık ve netse yorumlanamaz. Bu prensibe göre “vasiyetnamedeki ifadeler” vasiyetnamede kastedilenin açıklığa kavuşturulmasında esas unsurdur. Çünkü önemli olan vasiyetnamedeki ifadelerden üçüncü kişilerin ne anladığı değil, mirasbırakanın vasiyeti kaleme alırken o kelimelere ne anlam yüklediğidir. Bu nedenle hukuki tabirlerin yanlış anlamlarda kullanılması tasarrufa zarar vermez. Bununla birlikte vasiyetnamede geçen ifadeler açık ve net değilse ve birden çok anlama gelmeye müsaitse vasiyetname dışındaki belge, mektup, hatıra defteri, günlükler ve tanık beyanı³⁵ gibi delillere başvurarak yorum yapılabilir³⁶.

Vasiyetnamede geçen sözcük, ifade ve tabirlerin açıklık-seçiklik prensibine göre yorumu sırasında mirasbırakanın düşünsel dünyası esas alınır. Mirasbırakanın vasiyetnameyi kaleme alırken içinde bulunduğu düşünsel dünyanın anlaşılabilirliği için mirasbırakanın yaşı, aile ilişkileri, dostlukları ve düşmanlıkları, karakter yapısı, içinde bulunduğu yaşam tarzı, kişisel yakınlıkları, siyasi görüşü, yerel ve ailevi adetler, mirasbırakanın kişileri ve eşyaları ifade etmek üzere kullandığı kendine has ifadeler, malvarlığının durumu, başka ölümüne bağlı tasarruf yapıp yapmadığı gibi dış olgular dikkate alınır. Dış olguların vasiyetname metni ile birlikte ele alınması sayesinde mirasbırakanın

³³ Dural/Öz, s. 211; Öztan, s. 204, 205; Serozan/Engin, s. 335; Aksoy-Dursun, s. 312.

³⁴ Antalya, s. 186.

³⁵ *İmre/Erman*'a göre yorum sırasında başvurulacak dış unsurlar sadece şekle bağlı deliller olabilir. Bu nedenle esas itibarıyla tanık dinleme yoluna gidilmemelidir (s. 110). Fakat hâkimin tanık dinlemesini engelleyen bir hüküm mevcut değildir (Baygın, s. 574).

³⁶ Escher, s. 90-91, 92; Gönensay/Birsen, s. 174; Kocayusufpaşaoğlu, s. 321; İnan/Ertas/Albaş, s. 267; İmre/Erman, s. 110; Oğuzman, s. 171; Öztan s. 206; Kılıçoğlu, s. 185; Dural/Öz, s. 213; Serozan/Engin, s. 335; Ayan, s. 116; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 151; Gençcan, s. 291; Aybay, s. 59; Zevkililer/Ertas/Havutçu/Gürpınar, s. 441; Baygın, s. 572; Aksoy-Dursun, s. 322; Ergüne, s. 63 vd.

açıklamak istediği irade tespit edilebilir ve birden çok anlama gelebilecek kelimeler netlik kazanır³⁷.

Açıklık-seçiklik prensibine göre yapılacak yorumla mirasbırakanın esasında neyi düzenlemek istediği değil, vasiyetname ile ne düzenlemek istediği tespit edilmeye çalışılır. Dolayısıyla sadece mirasbırakanın vasiyetnamede açıkladığı iradeye hukuki sonuçlar bağlanmaya çalışılır. Özellikle kanuni şekle uyularak yapılan vasiyetnamede ifade edilmeyen hususların yorum yoluyla varlığı kabul edilemez. Bununla birlikte, vasiyetnamede geçen ifadeler yoruma yer bırakmayacak kadar açık ve net olduğu hallerde mirasbırakanın amacının başka bir sonuç ortaya çıkarmak olduğu iddia edilse bile, açıklık-seçiklik prensibine göre yorum yapılamaz ve vasiyetnameye mirasbırakanın varsayılan (farazi) iradesi (*Hypothetischewille*) dâhil edilemez. Açıklık-seçiklik prensibi, vasiyetnamede kullanılan ifadelerin net olup olmadığının da yoruma muhtaç olabileceği gerekçesiyle kabul edilmemektedir³⁸

b. İmâ Prensibi

Dayanak prensibi olarak da adlandırılan imâ prensibine (*ima teorisi - Andeutungstheorie*) göre yorum yapılabilmesi için, mirasbırakan vasiyetnamede açık bir ifadeye yer vermemekle birlikte ne istediğini vasiyetnamenin bir yerinde imâ etmelidir. Diğer bir deyişle, mirasbırakan, vasiyetnamedeki iradesi açık olmamakla birlikte, açıklamak istediği iradesini imâ eden bir ifade kullanmalıdır. İma prensibinin bu yapısı açıklayıcı yorumun sınırlarını belirlemesine yol açmıştır. İmâ prensibinde, ölüme bağlı tasarrufu dış olgulara dayanarak yorumlamak mümkün olmadığından yorum olanakları sınırlanmakta bu nedenle imâ prensibinin getirdiği çözümler, hukuki güvenliği zedeleyecek oranda rastlantısal olma sakıncası barındırmaktadır. Ayrıca bu prensip, mirasbırakanın iradesini imâ etmeye yarayacak ipucunun yeterliliği çoğunlukla takdire kaldığı, şekil ve yorum konusunun birbiriyle karıştırıldığı gerekçeleriyle

³⁷ Escher, s. 89-91; Gönensay/Birsen, s. 174-175; Kocayusufpaşaoğlu, s. 321; İmre/Erman, s. 111; Oğuzman, s. 171; Öztan s. 206; Kılıçoğlu, s. 185; Ayan, s. 116; Antalya, s. 186-188; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 151; Gençan, s. 291; Aybay, s. 59; Zevkliler/Ertas/Havutçu/Gürpınar, s. 441; Baygın, s. 572; Aksoy-Dursun, s. 325; Ergüne, s. 63 vd.

³⁸ Escher, s. 90; Gönensay/Birsen, s. 174-175; Kocayusufpaşaoğlu, s. 321; İnan/Ertas/Albaş, s. 267-268; İmre/Erman, s. 108; Serozan/Engin, s. 344-345; Öztan s. 204, 206; Dural/Öz, s. 214; Ayan, s. 116; Antalya, s. 187; Aybay, s. 59; Şener, s. 402; Zevkliler/Ertas/Havutçu/Gürpınar, s. 441; Aksoy-Dursun, s. 322.

de eleştirilmektedir. Zaten MK'nun özel yorum kurallarının büyük çoğunluğu ima prensibinin uygulanmasına izin vermez³⁹.

2. Tamamlayıcı Yorum

Tamamlayıcı yorum (*erganzende Auslegung*), mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufa yansımamış, farazi yani varsayımsal (*Hypothetischewille*) iradesinin belirlenmesine dayanan bir yorum prensibidir. Mirasbırakanın vasiyetnamedeki iradesi açık olmasına rağmen, gerçek iradesinin bu olmadığı tespit edilebiliyorsa vasiyetnamede ortaya çıkan boşluğun doldurulabilmesi için gerçek iradesi bulunmalıdır. Yöntemi açısından bu yoruma "tamamlayıcı yorum" denir. Açıklayıcı yorumdan farklı olarak tamamlayıcı yorumda, mirasbırakanın beyanlarının gerçek anlamı yerine, vasiyetnamede açık ya da örtülü bir ifade bulmayan konuların yarattığı boşluklara, yorum yoluyla hukuki sonuçlar bağlanmaya çalışılır⁴⁰. Tamamlayıcı yoruma MK m. 504/II örnek gösterilebilir. Maddeye göre "*Ölüme bağlı tasarrufta kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma halinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir.*" Buna göre, tasarrufta bulunan kişi, iradesini beyan ederken kişiler veya eşyalar konusunda açıkça anlaşılan bir yanılığa düşmüş; fakat dış olgulardan yararlanmak suretiyle gerçek isteği tereddüde yer bırakmayacak şekilde tespit edilebiliyorsa, tasarrufun iptali yerine, mirasbırakanın iradesine uygun şekilde düzeltilmesi yoluna gidilir⁴¹.

Vasiyetnamenin yapıldığı sırada mirasbırakan tarafından öngörülemeyen olağanüstü değişikliklerin yaşanmışsa ve mirasbırakan durumun farkında olsaydı vasiyetnamede bazı tasarruflarda bulunmayacağı haller söz konusuysa vasiyetnamede ortaya çıkan boşluğun doldurulması için tamamlayıcı yoruma başvurulur⁴². Tamamlayıcı yoruma, özellikle vasiyetname tarihiyle mirasın açıldığı tarih arasında geçen sürede vasiyetnamenin düzenlenmesinde dikkate alınan olgular ve ilişkilerde büyük değişiklikler yaşanması halinde uyarılama yapmak üzere ihtiyaç duyulur. Böyle bir durumda mirasbırakanın meydana gelen değişiklikleri önceden görebilmiş olsaydı, ne gibi önlemlere başvuracağı

³⁹ Serozan/Engin, s. 344-346; Öztan s. 207; Baygın, s. 572; Aksoy-Dursun, s. 323; Ergüne, s. 45-46; Ergüne'ye göre, beyanın içinde en azından ima yoluyla da olsa yer bulmuş olan irade, hiç açıklanmamış bir iradeden daha fazla önem ve ilgiyi hak etmektedir (Ergüne, s. 46-47).

⁴⁰ Kocayusufpaşaoğlu, s. 326; İmre/Erman, s. 108; Oğuzman, 171, Öztan, s. 209; Dural/Öz, s. 212; Serozan/Engin, s. 335; Aksoy-Dursun, s. 314; Ergüne, s. 50-51, 219 vd.

⁴¹ Escher, s. 90; İnan/Ertaş/Albaş, s. 268; Serozan/Engin, s. 339; Antalya, s. 187; Aksoy-Dursun, s. 317-318; Ergüne, s. 223.

⁴² Escher, s. 93; Kocayusufpaşaoğlu, s. 327; Öztan s. 209; Serozan/Engin, s. 335, 339; Ayan, s. 116; Şener, s. 402; Ergüne, s. 219, 225.

tespit edilmeye çalışılarak, vasiyet değişen şartlara uydurulmaya çalışılır⁴³. Fakat mirasbırakan vasiyetnamede oluşan boşluğu bilmesine rağmen doldurmak için herhangi bir girişimde bulunmamışsa artık tamamlayıcı yoruma gitmek mümkün değildir⁴⁴. Tamamlayıcı yorum aynı zamanda mirasbırakanın saikinde meydana gelen hataları tespit etmeye ve aslında neyi istediğini bulmaya da yarar. Mirasbırakan saikteki hatasını bilseydi, farklı bir ölüme bağlı tasarrufta bulunacağı ispat edilirse yoruma başvurulabilir. Ancak bu husus ispat edilemezse, vasiyetin saik hatası nedeniyle iptali kaçınılmaz olur⁴⁵.

Mirasbırakanın vasiyetnamede ortaya çıkan boşlukları kendisi doldurmuş olsaydı bunu nasıl yapacağını kestirmek oldukça güçtür⁴⁶. Bu nedenle tamamlayıcı yorum, vasiyetnamenin yorumu sırasında mirasbırakanın iradesinin yerine, yorum yapanın iradesinin geçtiği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Tamamlayıcı yorumun bir sınırlama getirilmeden uygulanması halinde, mirasbırakanın aslında lehine hiç tasarrufta bulunmak istemediği kişiler lehine tasarrufta bulunmuş gibi yorum yapılması ve mirasbırakanın arzu etmediği bir sonuca ulaşılması mümkündür. Fakat doktrinde değişen duruma rağmen mirasbırakanın iradesinin vasiyetnameden anlaşılabilirdiği hallerde, sınırlarını imâ prensibi oluşturmak üzere ortaya çıkan boşluğun doldurulmasına öncelik verilmesi gerektiği de kabul edilmektedir⁴⁷. Tamamlayıcı yorum, ileride açıklanacak olan *favor testamenti* kuralının geniş kapsamlı bir uygulamasıdır. *Favor testamenti* kuralının tamamlayıcı yorumda olduğu gibi sınırlama olmaksızın uygulanması, birçok soruna yol açacağı için kabul görmemiştir⁴⁸.

C. Vasiyetnamelere İlişkin Genel ve Özel Yorum Kuralları

1. Genel Yorum Kuralları

Vasiyetnamenin yorumunda iki genel yorum kuralının varlığı kabul edilmektedir. Bu yorum kuralları yorumun gerektiği değişik birçok durumda uygulanabilir. İlki şüphe halinde hukuki işlemi ayakta tutma (*favor negotii*),

⁴³ Escher, s. 93; Kocayusufoğlu, s. 326-327; Örnekler için bkz. İmre/Erman, s. 108; Oğuzman, s. 171-172; Serozan/Engin, s. 335; Dural/Öz, s. 212; Serozan/Engin, s. 337; Ergüne, s. 51.

⁴⁴ Ergüne, s. 226.

⁴⁵ Serozan/Engin, s. 339.

⁴⁶ Örnekler için bkz. Dural/Öz, s. 212-213.

⁴⁷ Oğuzman, s. 171; Öztan s. 209; Kılıçoğlu, s. 185; Dural/Öz, s. 213; Antalya, s. 188; Aksoy-Dursun, s. 316; Ergüne, s. 52.

⁴⁸ Dural/Öz, s. 213.

ikincisi ise şüphe halinde yasal mirasçılığa öncelik verme (*goldene regel*) kuralıdır⁴⁹.

a. Vasiyetin Üstün Tutulması Kuralı (Favor Testamenti)

Şüphe halinde hukuki işlemi ayakta tutma (*favor negotii*) kuralı, vasiyetnamelerde vasiyetin üstün tutulması (*favor testamenti*) kuralı olarak adlandırılır. *Favor testamenti*, Roma hukukundan günümüze kadar gelen eski ve yaygın bir yorum kuralıdır. *Favor testamenti*, MK'da açıkça düzenlenmemekle birlikte, gerek doktrinde gerekse Yargıtay tarafından vasiyetin yorumlanması sırasında uygulanacak bir kural olarak kabul görmüştür⁵⁰. Türk hukukundaki bu duruma karşın *favor testamenti* kuralı, Alman MK § 2084'te "*Bir ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin farklı şekilde yorumlanması mümkünse, tasarrufun sonuç doğurmasına imkân veren yoruma öncelik tanınır*"⁵¹ şeklinde düzenlenmiştir.

Favor testamenti prensibine göre bir vasiyetnamenin yorumu sonucunda mirasbırakanın iradesi farklı şekillerde anlaşılabilir, vasiyetnamenin hem geçerli hem de geçersiz sayılmasına yol açacak sonuçlar ortaya çıkıyorsa, vasiyetnamenin geçerli sayılmasına yarayacak şekilde vasiyet lehine yorum (*Begünstigung des Testaments*) yapılmalı, mirasbırakanın son arzusunun gerçekleşmesine olanak sağlayan yoruma üstünlük verilmelidir. Bu yorum kuralıyla esasında geçersiz sayılabilecek bir vasiyetname, kurtarmak amacıyla yorumlanarak (*benigna interpretatio*) geçerli bir vasiyete çevrilir (*konversiyon*), tamamlanır veya budanır. Buna karşın *favor testamenti* kuralı, mirasbırakanın açık ve net bir şekilde ifade ettiği iradesini değiştirmek, düzeltmek veya boşlukları tamamlamak için kullanılmaz. Vasiyetin üstün tutulması kuralı, doktrinde ve uygulamada kabul görmüştür. MK m. 504/II (düzeltici yorum);

⁴⁹ Öztan s. 210.

⁵⁰ YHGK 21.11.1990, 2-346/586, (SIMP, erişim tarihi: 06.12.2012); "Muris kendisine bir tevcihte bulunmak istediği kimsenin ölümünden sonrada davranışı üzerinde şartla etkili olmayı amaçlayabilir. Bu davranış yapmak veya yapmamak biçiminde gerçekleşebilir. Burada asıl olan ölüme bağlı tasarruftur. Şart tali niteliktedir. **Ölüme bağlı tasarrufları, dar bir düşünceden uzak, kanunun amacını zedelemeyen vasiyeti ayakta tutacak şekilde yorumlamak gerekmektedir. (favor Testamenti) (MK. m. 451/2).** Tasarrufa eklenen şart kanuna yahut ahlaka aykırı ise ölüme bağlı tasarruf hükümsüzdür. (MK. m. 462/2) Kural bu olmakla beraber, miras bırakan, şartın kanuna ve ahlaka aykırılığı sebebiyle tasarrufun hükümsüz kalacağını bilseydi şart olmadan da tasarrufu yapacağı kanaatine ulaşırsa, sadece kanıma ve ahlaka aykırı şartı hükümsüz saymak, **tasarrufu ayakta tutmak gerekir**" (Yarg. 2. HD. 27.03.2000, 2641/3627, SIMP, erişim tarihi: 06.12.2012); Gönensay/Birsen, s. 176; Kocayusufoğlu, s. 323; İnan/Ertaş/Albaş, s. 268; İmre/Erman, s. 107; Oğuzman, s. 172-173; Öztan s. 211; Kılıçoğlu, s. 185; Dural/Öz, s. 215; Ayan, s. 117; Antalya, s. 188; Gençcan, s. 291; Baygın, s. 574; Ergüne, s. 42, 75 vd.

⁵¹ Dural/Öz, s. 214-215; Başka çeviriler için bkz. Baygın, s. 575; Ergüne, s. 76.

m. 515/III (budayıcı yorum); m. 519/II; 577/II (çevirici yorum) ve m. 583/II bu kuraldan temel alan düzenlerdir⁵².

MK m. 580 ve m. 581'e göre, mirasbırakanın ölümü anında gerçek kişiler (sağ doğmak şartıyla) ve tüzel kişiler (tüzel kişiliği kazanmış olmak şartıyla) mirasçı veya vasiyet alacaklısı olabilirler. Bu durumda kişilik kazanmamış olanlar lehine yapılan tasarrufların hükümsüzlüğü gündeme gelir. *Favor testamenti* kuralını temel alan MK m. 577/III'ye göre, "*Tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa belli bir amaç için yapılan kazandırmaları, o topluluk içindeki kişiler, mirasbırakan tarafından belirlenen bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinmiş olurlar; amacın bu yolla gerçekleştirilmesine olanak yoksa, yapılan kazandırma vakıf kurma sayılır.*" Görüldüğü gibi kanun koyucu, mirasbırakanın arzusunun öngördüğü şekilde gerçekleşme olanağı bulunmayan hallerde, yapılan tasarrufun amacına ulaşabilmesi için vakıf kurulma sayılacağını düzenleyerek, vasiyetnamenin ayakta kalmasına olanak tanımıştır⁵³.

Mirasbırakanın ölümünden önce kıymet verdiği fakat hak ehliyetine sahip olmayan, kuşu, kedisi ya da köpeği lehine yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir. Bu tasarruf geçersiz olsa bile, mirasbırakanın son arzusunun gerçekleşebilmesi için imkân varsa tasarruf, mirasçılara bir mükellefiyet yükleme olarak yorumlanabilir (MK m. 515/III)⁵⁴. *Favor testamenti* kuralına gösterilebilecek diğer bir örneğe MK m. 504/II hükmünde rastlanmaktadır. Düzenlemeye göre, tasarrufta bulunan kişi, iradesini beyan ederken kişiler veya eşyalar konusunda açıkça anlaşılan bir yanlışlığa düşmüşse ve dış olgulardan yararlanılmak suretiyle gerçek isteği tereddüde yer bırakmayacak şekilde tespit edilebiliyorsa, tasarrufun iptali yerine, mirasbırakanın iradesine uygun şekilde düzeltilmesi yoluna gidilir. Mirasbırakanın yaptığı tasarrufu yanlış nitelenmesi ona zarar vermez, iptaline neden olmaz (*Falsa demonstratio non nocet*)⁵⁵.

⁵² Escher, s. 92; Gönensay/Birsan, s. 178-179; Kocayusufpaşaoğlu, s. 323; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 152, İnan/Ertas/Albaş, s. 268-269; İmre/Erman, s. 107, 111; Oğuzman, s. 172-173; Öztan s. 211; Kılıçoğlu, s. 185; Dural/Öz, s. 215; Serozan/Engin, s. 336, 341-342; Hatemi, s. 109; Gençcan, s. 291, Aybay, s. 59; Şener, s. 399-400; Zevkçiler/Ertas/Havutçu/Gürpınar, s. 441; Baygın, s. 574-575; Aksoy-Dursun, s. 312 vd.; Ergüne, s. 77.

⁵³ Gönensay/Birsan, s. 176; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 152; İmre/Erman, s. 111; İnan/Ertas/Albaş, s. 269; Oğuzman, s. 173; Öztan s. 211; Dural/Öz, s. 216; Serozan/Engin, s. 339; Ayan, s. 117; Antalya, s. 188-189; Hatemi, s. 109; Şener, s. 400; Baygın, s. 579-581; Aksoy-Dursun, s. 313; Ergüne, s. 251 vd.

⁵⁴ Ayiter/Kılıçoğlu, s. 152; İmre/Erman, s. 112; Serozan/Engin, s. 336, 339; Ayan, s. 117; Şener, s. 401; Baygın, s. 581; Aksoy-Dursun, s. 314.

⁵⁵ "Sağlararası işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflarda da tasarrufu yapan tarafından açıklanan irade ile bu tasarrufların metninin saptanması gerçek anlamının vasiyetçinin son arzusuna uygun biçimde belirlenmesi ve açıklığa kavuşturulması büyük önem taşımaktadır. Bunun saptanmasında da yorum kurumunun uygulanması gerektiği aşikârdır. Hemen belirtmek gerekir ki

Vasiyetname kanunda şekli belirlenmiş bir ölüme bağlı tasarruf olduğundan, *favor testamenti* kuralı sadece tasarrufun konusuna uygulanabilir, vasiyetnamenin şeklindeki eksiklikleri gidermek için uygulanamaz. Çünkü *favor testamenti* kuralı kanun hükümlerinin değil, vasiyetin yorumuna ilişkin bir kuraldır. Fakat doktrinde vasiyetin şartları tespit edilirken ve bazı şartların varlığı konusunda yorum yapılırken, karara varmakta zorlanılıyorsa, vasiyeti ayakta tutmak için şekle ilişkin şartların varlığının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁶.

Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nda yoruma ilişkin kurallar geniş biçimde düzenlenmiş, aksine yorumla ilgili hükümlere az yer verilmiştir. M.K.'nin 451/2. maddesinde yer alan "tasarrufu yapan kimse, şahsı veya şeyi tayin ederken açık bir hataya düşmüş ise kendisinin hakiki arzusunu katıyetle tayin mümkün olduğu takdirde hatalı tasarruf bu arzuya göre düzeltilir" biçimindeki hüküm Kanunumuzun ölüme bağlı tasarrufu yapanın gerçek iradesine, son arzusuna, isteğine büyük önem verdiğini açıkça ortaya koymaktadır (Prof. Dr. Bülent Köprülü Miras Hukuku Dersleri 2. Bası, S.222, 223 vd). Yine vasiyetnamenin yorumunda gözönünde bulundurulması gereken kurallardan biri, Yargıtay H.G.K.'nin 7.6.1966 gün 738-309 sayılı kararında da vurgulandığı üzere, ölüme bağlı tasarrufun geçerliliğini üstün tutan, Roma Hukukundan beri geniş uygulama alanı bulan ***Favor Testamenti*** prensibi, diğeri de yorumun kanuni mirasçılık yararına yorumlanması ilkesidir. Bunlara göre miras bırakanın ölüme bağlı tasarruflarını iptalden ziyade muhafaza etmek vasiyetçinin arzu ve iradesine daha uygun düşer. Bu itibarla yorumda bu gayenin daima gözönünde tutulması, şüpheli ve müphem hallerde tasarrufun muhafazası lehine yorumun yapılması gerekir. Bu ilke Alman Mahkeme İçtihatlarında vasiyetnamenin yorumu onun iptalinden önce gelir şeklinde ifade olunmaktadır. Keza vurgulamak gerekir ki, normal olarak yorum ancak vasiyetçinin beyanında yazılı arzusunu bir dereceye kadar süzmezdir. Fakat beyanda hiç bir dayanağı yok iken onu tamamlamak değildir. Vasiyetnamenin metni yoruma kâfi gelmezse, bunun yanında yardımcı olarak dış etken ve olgulara örneğin vasiyetçinin notlarına, mektuplarına, dostlarına ve yakınlarına yaptığı açıklamalara ilişkin belgelere bakmak icap eder. İhtiyaç olduğu takdirde, tasarrufun dışındaki olgulardan, belgelerden ve dayanaklardan yararlanılması gerektiği Hukuk öğretisinde tam bir görüş beraberliği içerisinde savunulmakla birlikte İsviçre Federal Mahkeme Kararları'nda da aynen benimsenmiştir. Bu itibarla, olayda hukuksal ve sağlıklı çözüme ulaşılabilmesi için öncelikle vasiyetçinin Yoncalı Köyünde adına kayıtlı taşınmazları bulunup bulunmadığının saptanması gerekir. Yine vasiyetçinin Merkez İlçe Enne Köyü Yoncalı mevkiinde bir taşınmazı mevcut olduğu belirlenmiştir. Enne Köyü ile Yoncalı Köyü'nün önceleri bir köy olup olmadıkları, Yoncalı sözcüğünün Enne Köyü'nün bu mevkiindeki taşınmazların tanımlanmasında kullanılıp kullanılmadığının tesbiti icap eder. Bu tesbitlerin gerektiğinde keşfende yapılmasından sonra yukarıda açıklandığı üzere toplanacak diğer yan delillerden yararlanılarak **vasiyetçinin son arzusuna uygun gerçek iradesinin belirlenmesi ve hasil olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir.** O nedenle yukarıda açıklanan biçimde araştırma ve inceleme yapılmadan verilen karar Usul ve Yasa'ya uygun olmadığından direnme kararı bozulmalıdır." (YHGK 21.11.1990, 2-346/586, SİMP, erişim tarihi: 06.12.2012); "TMK'nun 534. maddesindeki öngörülen ilkeler geçerlilik şartıdır. Bunlardan birinin eksikliği vasiyetnameyi geçersiz kılar. Bununla birlikte, **vasiyetnamenin yorumunda mirisin iradesini ayakta tutacak bir yol izlenmelidir.** Vasiyetin mümkün olduğu kadar ayakta tutulması aynı zamanda vasiyetçinin iradesine duyulan saygıyı açık bir ifadesi olacaktır." (Yarg. 3. HD. 28.09.2010, 7829/15359, SİMP, erişim tarihi: 06.12.2012); İnan/Ertas/Albaş, s. 268; İmre/Erman, s. 112; Serozan/Engin, s. 342; Dural/Öz, s. 215; Antalya, s. 188; Aksoy-Dursun, s. 313; Ergüne, s. 77.

⁵⁶ Ayiter/Kılıçoğlu, s. 152; İnan/Ertas/Albaş, s. 269; Dural/Öz, s. 215; Antalya, s. 189, Hatemi, s. 109.

b. Yasal Mirasçılığa Üstünlük Tanınması Kuralı (goldene Regel)

Yasal mirasçılığa üstünlük tanınması (yasal geçiş - kanuni intikal) kuralı, vasiyetnamenin yorumu sırasında şüpheye düşülmesi halinde iradi mirasçılar yerine yasal mirasçıların üstünlüğünü esas alır ve mirasbırakanın kanunun öngördüğü miras geçiş hükümlerini dikkate aldığı ve bu kurallarla bağlı olmak istediği karinesi kabul edilir. Yasal mirasçılığa üstünlük tanınması kuralına göre, bir vasiyetin yorumu sırasında vasiyetnamedeki ifadeler birbirinden farklı sonuçlara yol açıyorsa ve ortaya çıkan yorumlardan birisi yasal mirasçılığı düzenleyen MK hükümlerinden birisiyle örtüşüyorsa, yasal mirasçılık yönünde yorum yapılmalıdır⁵⁷. Geleneksel olarak kabul edilen yasal mirasçılığa üstünlük verilmesi kuralının günümüz şartlarında anlamını yitiren bazı tarihsel nedenlere dayandığı, bu nedenle de gerçekçi ve bağlayıcı olmadığı ifade edilmektedir⁵⁸.

MK'da yasal geçiş prensibine ilişkin genel bir hüküm bulunmamakla birlikte, bu prensiple örtüşen düzenlemeler vardır. Bunlara MK m. 560/II ve MK m. 647/III örnek gösterilebilir. MK m. 560/II'ye göre, "*Yasal mirasçıların paylarına ilişkin olarak tasarrufta yer alan kurallar, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, sadece paylaşılma kuralları sayılır*". MK m. 647/III'e göre ise "*Aksini arzu ettiği tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasbırakanın tereke malını bir mirasçıya özgülemesi, vasiyet olmayıp sadece paylaşılma kuralı sayılır*"⁵⁹. Bunlara ek olarak MK m. 583/II'de yer alan "*Mirasbırakan tarafından önmirasçı atanmamışsa, yasal mirasçı, önmirasçı sayılır*" hükmü de yasal mirasçılığa üstünlük tanınması kuralının başka bir örneğidir⁶⁰.

2. Medeni Kanun'un Özel Yorum Kuralları

MK'da vasiyetnamenin yorumuna ihtiyaç duyulması halinde uygulanacak yorum kuralları dağınık bir şekilde düzenlenmiştir. MK'un özel yorum kuralları, mirasbırakanın aksini arzu etmediği durumlarda uygulanmak üzere konulmuştur. Her ne kadar özel yorum kuralları emredici nitelikte göründeler de uygulanması mirasbırakanın iradesine ve somut olaya uygun düşmüyorsa, bu kuralların mirasbırakanın farazi iradesi ile uygulanma imkânını yitiren "yedek

⁵⁷ Escher, s. 92; Gönensay/Birsen, s. 176-177; İnan/Ertas/Albaş, s. 270; İmre/Erman, s. 113; Serozan/Engin, s. 356; Öztan s. 211; Dural/Öz, s. 216; Ayan, s. 118; Antalya, s. 189; Gençcan, s. 292; Aybay, s. 60; Şener, s. 404; Zevkililer/Ertas/Havutçu/Gürpınar, s. 442; Baygın, s. 588; Ergüne, s. 84 vd.

⁵⁸ Serozan/Engin, s. 356; Ergüne, s. 87.

⁵⁹ Gönensay/Birsen, s. 177; Kocayusufoğlu, s. 325; İnan/Ertas/Albaş, s. 270; Örnekler için bkz. İmre/Erman, s. 113; Serozan/Engin, s. 356; Dural/Öz, s. 216; Ayan, s. 118; Antalya, s. 187; Baygın, s. 589; Ergüne, s. 85.

⁶⁰ Ergüne, s. 85.

yorum kuralları" olarak değerlendirilmesi gerekir⁶¹. MK'un getirdiği yorum kurallarına şu örnekler verilebilir⁶²:

- *Bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır*" (MK m. 516/II). Mirasbırakanın yaptığı tasarrufun bir mirasçı ataması mı yoksa bir vasiyet mi olduğu konusu, yorumu en çok gerektiren konulardandır. Bu hüküm sorunun hallini kolaylaştırmaktadır. Mirasbırakan vasiyetname ile malvarlığının belirli bir kısmını bir kimseye bırakmışsa, şüphe halinde bu tasarrufu mirasbırakanın mirasçı ataması olarak yorumlamak gerekir. Mirasbırakanın iradesini açıklarken kullandığı ifadelerdeki deyimler bağlayıcı olmadığı için ifadelerin arkasında yatan iradesinin araştırılması gerekir⁶³.
- *"Bırakılan belirli mal terekede bulunmadığı takdirde, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, ölüme bağlı tasarrufu yerine getirmekle yükümlü olanlar borçtan kurtulurlar"* (MK m. 517/III). Fakat mirasbırakanın vasiyette belirttiği mal terekede yoksa vasiyet etkisiz kalacaktır⁶⁴.
- *"Yasal veya atanmış mirasçı, mirası reddetmiş olsa bile lehine yapılmış bir tasarrufun yerine getirilmesini isteyebilir"* (MK m. 519/III).
- *"Mirasbırakan, önceki vasiyetnamesini ortadan kaldırmaksızın yeni bir vasiyetname yaparsa, kuşkuyla yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamadıkça, sonraki vasiyetname onun yerini alır"* (MK m. 544/I). Belirli mal bırakma vasiyeti de, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe, mirasbırakanın sonradan o mal üzerinde bu vasiyetle bağdaşmayan başka bir tasarrufta bulunmasıyla ortadan kalkar" (MK m. 544/II). Fakat mirasbırakanın vasiyette belirttiği mal terekede yoksa vasiyet etkisiz kalacaktır⁶⁵. MK m. 544/I, kuralına göre mirasbırakan açıkça istemedikçe, ikinci vasiyetin ilkinin tamamen ortadan kaldırması, mirasbırakanın aksi yöndeki iradesini kısıtladığı gerekçesiyle eleştirilmektedir⁶⁶.
- *"Aksini arzu ettiği tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasbırakanın tereke malını bir mirasçıya özgülemesi, vasiyet olmayıp sadece paylaşırma kuralı sayılır"* (MK m. 647/III). Mirasbırakanın bir malın tahsisi ile ilgili olarak mirasçılar lehine yaptığı tasarrufların, bir mal vasiyeti mi yoksa miras bırakan tarafından

⁶¹ Serozan/Engin, s. 351; Aksoy-Dursun, s. 325 vd.

⁶² İmre/Erman, s. 107; Serozan/Engin, s. 3 vd.; Antalya, s. 191-192; Öztan s. 212; Hatemi, s. 110-111.

⁶³ Kocayusufpaşaoğlu, s. 325-326; İnan/Ertas/Albaş, s. 271; Serozan/Engin, s. 351; Öztan s. 212; Dural/Öz, s. 217.

⁶⁴ Serozan/Engin, s. 337-338.

⁶⁵ Serozan/Engin, s. 337-338, 351.

⁶⁶ Serozan/Engin, s. 351.

konulmuş bir paylaşırma kuralı mı olduğu konusunda kararsızlık yaşıyorsa, MK m. 647/III kuralı uygulanır⁶⁷.

- “Mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tabidir” (MK m. 669/II).
- “Yapılan kazandırma miras payını aştığı takdirde mirasçı, mirasbırakanın bunu kendisine bırakmak istediğini ispat ederse, bu fazlalık denkleştirmeye tabi olmaz. Diğer mirasçuların tenkise ilişkin hakları saklıdır” (MK m. 672).
- “Çocukların eğitim ve öğrenimi için yapılan giderler sebebiyle geri verme yükümlülüğü, mirasbırakanın aksini arzu ettiğı ispat edilmedikçe, ancak alışılmış ölçüleri aşan kısım için mevcuttur” (MK m. 674/I).

MK m. 581/II, 520 ve 580’de, vasiyet alacaklısı ve atanmış mirasçının mirasbırakandan önce ölmeleri halinde bu kişilerin mirasçularının halefiyet yoluyla mirasbırakanın vasiyet alacaklısı veya atanmış mirasçısı olamayacağı düzenlenmiştir⁶⁸. Ayrıca MK m. 504/II, m. 512/III, m. 515/III, m. 551/II, m. 558/II, m. 557/II düzenlemelerinde de yorum kurallarına gösterilebilecek diğer örneklerdir⁶⁹.

III. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN YORUMU

A. Miras Sözleşmesinin Yorumlanmasında Güven Prensibi

Miras sözleşmesi, vasiyetnameden farklı olarak, iki taraflı ölüme bağlı tasarruftur. Miras sözleşmesi, vasiyetnamede olduğu gibi mirasbırakanın son arzularını içeren tek taraflı bir hukuki işlem değil, mirasbırakan ile karşı tarafın birbirine uygun irade beyanları ile kurulan iki taraflı bir hukuki işlemdir. Mirasbırakan vasiyetnameden her zaman dönebilirken miras sözleşmesinden kural olarak dönemez. Bu nedenle de mirasbırakanın miras sözleşmesindeki iradesine, sözleşmenin diğer tarafının dürüstlük kuralına (objektif iyiniyet) göre vermesi gereken anlam, miras sözleşmesinin yorumlanması sırasında esas alınmalıdır⁷⁰. Miras sözleşmesi tarafların irade beyanlarıyla kurulduğundan, irade prensibine değil, borçlar hukukuna hâkim olan güven prensibine üstünlük

⁶⁷ İnan/Ertas/Albaş, s. 271; Öztan s. 212.

⁶⁸ Antalya, s. 192; Öztan, s. 212.

⁶⁹ Öztan, s. 212.

⁷⁰ Gönensay/Birsan, s. 179-180; Kocayusufoğlu, s. 327; İnan/Ertas/Albaş, s. 272; Dural/Öz, s. 217; Ayan, s. 116, Antalya, s. 190.

tanınır⁷¹. Özellikle miras sözleşmesinde karşılıklı edimlerin kararlaştırıldığı durumlarda güven prensibi daha da önem kazanır. Miras sözleşmesinin güven prensibine göre yorumunda sözleşmedeki beyana, tarafların sözleşmenin yapıldığı andaki iradesine göre değil, mirasbırakanın kazandırmalarda bulunduğu kişinin içinde bulunduğu hal ve şartlara göre anlam verilmeye çalışılır⁷². Miras sözleşmesinin güven prensibine göre yorumu, işlemin niteliği gereği açıklık-seçiklik prensibiyle sınırlı yorum yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Yani miras sözleşmesinin yorumlanabilmesi için iradenin miras sözleşmesinde dayanağının olması, hiç olmazsa nüve halinde ifade bulmuş olması gerekir⁷³.

Vasiyetnamenin yorumlanması ile ilgili olarak ifade edilen yorum kuralları, miras sözleşmesinin yorumunda öne çıkan güven prensibine aykırı düşmediği oranda miras sözleşmeleri içinde uygulama bulur⁷⁴. Örneğin, MK m. 504/II'ye göre *ölüme bağlı tasarrufta kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma halinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir*. Görüldüğü gibi MK m. 504/II, ölüme bağlı tasarrufun mirasbırakanın gerçek arzusuna (iradesi) göre düzeltileceği kuralını benimsenmiştir. MK m. 504/II hükmü ölüme bağlı tasarrufun yorumunda mirasbırakanın "*iradesini*" esas aldığından, güven prensibinin esas alınacağı miras sözleşmelerine uygulanamaz⁷⁵.

Fakat miras sözleşmesinde yer almakla birlikte içeriği itibariyle tek taraflı ölüme bağlı tasarruf olarak kabul edilebilecek işlemler açısından yorum prensipleri farklılık arz eder. Çünkü bu tasarruflar her ne kadar miras sözleşmesi içinde düzenlenmiş olsalar da vasiyetname hükmündedir. Dolayısıyla bu gibi tasarruflar açısından güveni korunması gereken bir sözleşme tarafı bulunmadığından, yorum sırasında güven prensibi değil irade prensibi esas alınır⁷⁶.

B. Miras Sözleşmesinin Üstün Tutulması Kuralı (Favor Pacti Successoralis)

Vasiyetnamenin yorumunda geçerli olan *favor testamenti* kuralı, *favor pacta successoralis* şeklinde ifade edilmek suretiyle, miras sözleşmesini geçerli kılacak

⁷¹ Gönensay/Birsen, s. 180; Kocayusufpaşaoğlu, s. 327; İnan/Ertas/Albaş, s. 272; Oğuzman, s. 170-171; Kılıçoğlu, s. 184; Öztan, s. 247; Dural/Öz, s. 217; Hatemi, s. 109.

⁷² Gönensay/Birsen, s. 180; Antalya, s. 190; Öztan, s. 247.

⁷³ Gönensay/Birsen, s. 180.

⁷⁴ Kocayusufpaşaoğlu, s. 327; İnan/Ertas/Albaş, s. 272; Oğuzman, s. 171; Dural/Öz, s. 214, Antalya, s. 189.

⁷⁵ İnan/Ertas/Albaş, s. 272; Farklı görüşler için bkz. Antalya, s. 190.

⁷⁶ Kocayusufpaşaoğlu, s. 327; Öztan s. 247.

yorumun tercih edilmesi kuralı olarak benimsenmiştir⁷⁷. Nasıl mirasbırakanın vasiyetnamedeki tek taraflı iradesinin korunması gerekiyorsa miras sözleşmesinde de diğer tarafın menfaatlerinin miras sözleşmesini geçerli kılacak şekilde yorumlanması gerekir. Çünkü miras sözleşmesinin ayakta kalması bütün tarafların çıkarımadır⁷⁸.

Miras sözleşmesi kanunda gösterilen şekilde yapılmalıdır. Bu nedenle *favor pacta successoralis* kuralı, miras sözleşmesi adı altında yapılmakla birlikte gerçekte miras sözleşmesinin unsurlarını taşımayan hukuki işlemleri yorumlamak için kullanılamaz. Örneğin, mirastan feragat sözleşmesinin vasiyetname şeklinde yapılması halinde, bu ölüme bağlı tasarruf esasında tek taraflı bir hukuki işlem olduğundan, feragat sözleşmesinin tarafının çıkarlarının korunmasını öngören *favor pacta successoralis* kuralı vasiyete uygulanamaz. Mirasbırakan vasiyetten her an vazgeçebileceğinden, muhatabın güveninin korunması gerekmez⁷⁹.

C. Yasal Mirasçılığa Üstünlük Tanınması Kuralı

Yasal mirasçılığa üstünlük tanınması kuralı, miras sözleşmelerinin yorumu sırasında sözleşmenin yapısına en çok uyan yorum kurallarından birisidir⁸⁰. Yasal mirasçılığa üstünlük tanınması kuralı, miras sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça, mirasbırakanın yasal miras intikali kurallarına bağlı kalmak istediğini karine olarak kabul eden yorum kuralıdır. Bu kurala MK m. 560/II hükmü örnek gösterilebilir⁸¹. MK m. 560/II'ye göre *yasal mirasçılarının paylarına ilişkin olarak tasarrufta yer alan kurallar, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, sadece paylaşırma kuralları sayılır*.

D. Sözleşmenin Yapıldığı ve Yürürlüğe Girdiği Ana Göre Yorum

Miras sözleşmesinin yapıldığı andaki duruma göre yorumlanması, güven prensibi bakımından bir görüşe göre⁸² mümkün olmakla birlikte diğer görüşe göre mümkün değildir⁸³. Sözleşmenin yapıldığı andaki duruma göre yorumlanamayacağını ileri süren görüşe göre, miras sözleşmesinin yapıldığı andaki hukuki ve maddi duruma göre yorumlanması, tarafların sözleşmeyle elde etmek istedikleri ortak amaca uygun olmayabilir⁸⁴. Aynı yöndeki bir görüşe göre

⁷⁷ Oğuzman, s. 171, 173, Antalya, s. 191; Gençcan, s. 293; Baygın, s. 578.

⁷⁸ Gönensay/Birsen, s. 182; İnan/Ertas/Albaş, s. 273; Baygın, s. 578.

⁷⁹ İnan/Ertas/Albaş, s. 273.

⁸⁰ İnan/Ertas/Albaş, s. 273; Antalya, s. 191.

⁸¹ Gönensay/Birsen, s. 182-183; Oğuzman, s. 173; Gençcan, s. 293.

⁸² Gönensay/Birsen, s. 183.

⁸³ İnan/Ertas/Albaş, s. 273.

⁸⁴ İnan/Ertas/Albaş, s. 273.

de miras sözleşmesinin yorumunda, sözleşmenin yapıldığı zamanın koşulları dikkate alınmalı ve daha sonra oluşan statü ve koşullar tarafların amaçlarına uymuyorsa bunlar yorumda dikkate alınmamalıdır⁸⁵.

Miras sözleşmesinin yürürlüğe girdiği andaki maddi ve hukuki duruma göre yorumlanabileceğini savunan görüşe göre, miras sözleşmesinin güven prensibine göre yorumunda, tarafların sözleşmenin yapıldığı andaki iradelerinin değil, sözleşmedeki beyana mirasbırakanın kazandırmalarda bulunduğu kişinin içinde bulunduğu hal ve şartlara göre anlam verilmeye çalışılır⁸⁶. Vasiyetnamenin aksine, iki taraflı bir sözleşme olan miras sözleşmesinde, özellikle sözleşme yürürlüğe girdikten sonra, artık taraflardan birinin tek taraflı iradesi ile değişen duruma ayak uydurulması mümkün olmadığından, sözleşmenin yorum yoluyla değişen duruma uyarlanması mümkündür⁸⁷.

SONUÇ

Ölüme bağlı tasarruflarda mirasbırakanın beyanından gerçek iradesinin çeşitli sebeplerle anlaşılabilmesi nedeniyle, beyanla ortaya konulmak istenenlerin açıklığa kavuşturulması ve bunlara hukuki sonuçlar bağlanabilmesi için yorum yapılması gerekir⁸⁸. Fakat ölüme bağlı tasarrufun anlaşılması için yapılacak yorumun türleri arasındaki farklar oldukça "silik"tir. Bu nedenle doktrinde yorum prensiplerini tasnif etmek için harcanan çaba çoğunlukla sonuca ulaşmamıştır⁸⁹.

Her ne kadar yoruma ilişkin prensipler borçlar hukukundan kaynaklansa da Miras hukukunun kendine has özellikleri farklı değerlendirmeler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Hukukumuzda yoruma dair kuralların sınırlı olması yorum yapanlara serbesti sağladığı orandan onları zorlu bir faaliyetle baş başa bırakmıştır. Hâkim, önüne gelen olayların özelliklerine göre gerektiğinde mirasbırakanın açık iradesini, yasal karineleri, gerektiğinde farazi iradesini, ya da sözleşme yapan tarafın güvenini esas alarak uyuşmazlığa son vermeye çalışacaktır. Hâkimin yorum sırasında başvuracağı dağınık düzenlemeler her ne kadar emredici nitelikte hükümler gibi kaleme alınmış olsalar da ancak mirasbırakanın iradesine ve somut olaya uygun düştüğü ölçüde uygulama

⁸⁵ Gençcan, s. 293; Baygın, s. 591.

⁸⁶ Gönensay/Birsen, s. 180; Antalya, s. 190; Öztan, s. 247.

⁸⁷ Gönensay/Birsen, s. 183.

⁸⁸ Ergüne s. 311.

⁸⁹ Serozan/Engin, s. 336.

bulabilecek "yedek yorum kuralları" olarak değerlendirilmeli⁹⁰ ve tespit edilebildiği ölçüde mirasbırakanın iradesi esas alınmalıdır.

Kişinin ölümünden sonra arzularını yerine getirmek, yakınlarının yerine getirmeyi isteyeceği bir iş olarak düşünülebilir. Fakat özellikle vasiyetnamede olduğu gibi yapılan tasarrufların çoğu zaman yasal mirasçılarının menfaatlerini zedelemesi ne şekilde yorum yapılması gerektiği konusunda uyumsuzluk yaşanmasına neden olabilir. Eğer ölüme bağlı tasarrufun nasıl anlaşılacağı konusunda uyumsuzluk çıkmış ve bu mahkemeye taşınmışsa artık mirasbırakanın arzularının değil, geride kalanların menfaat yarışının ön plana çıktığı görülür. Hâkim oldukça etkileyici ve akıl çelici delil ve emareler içinde tarafsızlığını yitirmeden miras bırakanın son arzularının temsilcisi olarak hareket etmeye ve çatışan menfaatler arasında hukuka uygun bir denge kurmaya çalışır.

Hâkimin yorum yapabilmesi için davanın tarafları ve ileri sürdükleri delillere olduğu kadar mirasbırakanın karakterine ve yaşam tarzına da vakıf olması gerekir. Ancak bu şekilde mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruftaki beyanlarının ardında yatan iradesi anlaşılabilir, beyanlarına anlam verilebilir ve ortaya çıkan boşluklar doldurulabilir. Bu bakımdan mirasbırakanın son arzusunun gerçekleşmesi, hâkimin ölüme bağlı tasarrufun yorumu sırasında harcayacağı mesai ve göstereceği gayretin derecesine bağlıdır.

KAYNAKÇA

Aksoy-Dursun, Sanem: “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Dair Bazı Düşünceler” ÜHFM C. LXVI, S. 2, 2008, s. 311-326.

Antalya, O. Gökhan: Miras Hukuku, İstanbul 2003.

Aybay, Aydın: Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 2000.

Ayan, Mehmet: Miras Hukuku, 3. B., Konya 2005.

Ayiter, Nuşin/Kılıçoğlu Ahmet: Miras Hukuku, 3. B., Ankara 1993.

Baygın, Cem: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, EÜHFD, C. IV. S.1-2, 2000, s. 567-594.

Dural, Mustafa/Öz, Turgut: Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, 5. B., İstanbul 2011.

⁹⁰ Serozan/Engin, s. 351; Aksoy-Dursun, s. 325 vd.

- Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. B., Ankara 2012.
- Ergüne, Mehmet Serkan:** Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul 2011.
- Escher, A.:** Medeni Kanun Şerhi, (Çeviren: Sabri Şakir Ansay) Ankara 1949.
- Gençcan, Ömer Uğur:** Miras Hukuku, Ankara 2008.
- Gönensay, Samim/Birsen, Kemaleddin:** Miras Hukuku 2. B., İstanbul 1963.
- Hatemi, Hüseyin:** Miras Hukuku, 4. B., İstanbul 2004.
- İnan, Ali Naim/Ertaş, Şeref/Albaş, Hakan:** Miras Hukuku 8. B., İzmir 2012.
- İmre, Zahit/Erman, Hasan.:** Miras Hukuku, 8. B., İstanbul 2011.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.:** Miras Hukuku 4. B., Ankara 2012.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip:** Miras Hukuku, 3. B., İstanbul 1987.
- Oğuzman, M. Kemal:** Miras Hukuku, 6. B., İstanbul 1995.
- Öztan, Bilge:** Miras Hukuku Tablolar ve Örneklerle, 5. B., Ankara 2012
- Serozan Rona/Engin, İlkay Baki:** Miras Hukuku 3. B., Ankara 2012
- Şener, Esat:** Miras Hukuku, Ankara 1977.
- Sinerji İçtihat ve Mevzuat Programı (son erişim: 16.12.2012)
- Zevkliler, Aydın/Ertaş, Şeref/Havutçu, Ayşe/Gürpınar, Damla:** Medeni Hukuk, 7. B., Ankara 2012.